

Fyrtioåttonde sessionen (1996)*

Allmän rekommendation XXI om rätten till självbestämmande

1. Kommittén konstaterar att etniska eller religiösa grupper eller minoriteter ofta hänvisar till rätten till självbestämmande som ett påstått motiv för utbrytning. I detta sammanhang önskar kommittén att uttrycka följande synpunkter.
2. Människors rätt till självbestämmande är en grundläggande princip i internationell rätt. Den slås fast i artikel 1 i FN-stadgan, i artikel 1 i den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och artikel 1 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter samt i andra internationella instrument för de mänskliga rättigheterna. Den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter föreskriver människors rätt till självbestämmande utöver etniska, religiösa eller språkliga minoriteters rätt att åtnjuta sin egen kultur, att utöva och praktisera sin egen religion och att använda sitt eget språk.
3. Kommittén understryker att det är staternas skyldighet, i enlighet med deklarationen om principer för internationell rätt angående vänskapliga förbindelser och samarbete mellan stater i enlighet med FN-stadgan, godkänd av FN:s generalförsamling i sin resolution 2625 (XXV) av den 24 oktober 1970, att främja människors rätt till självbestämmande. Tillämpningen av principen om självbestämmande kräver också att varje stat, genom gemensamma och separata åtgärder, främjar den universella respekten för och efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna enligt FN-stadgarna. I detta sammanhang uppmärksammar kommittén regeringarna på deklarationen om rättigheterna för personer som hör till nationella eller etniska, religiösa eller språkliga minoriteter, som antogs av generalförsamlingen i sin resolution 47/135 av den 18 december 1992.
4. Vad gäller människors självbestämmande är det nödvändigt att skilja mellan två aspekter. Människors rätt till självbestämmande har en inre aspekt, det vill säga rätten för alla människor att fritt fortsätta sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling utan inblandning utifrån. I detta avseende finns det ett samband med rätten för varje medborgare att delta i offentliga angelägenheter på alla nivåer, såsom beskrivs i artikel 5 (c) i den internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering. Följaktligen ska regeringarna representera hela befolkningen utan åtskillnad på ras, hudfärg, härkomst eller nationellt eller etniskt ursprung. Den yttre aspekten av självbestämmanderätten innebär att alla har rätt att fritt bestämma sin politiska ställning och sin plats i det internationella samfundet utifrån principerna om lika rättigheter, och som exemplifieras genom frigörelsen från kolonialismen och förbudet mot att utsätta människor för främmande underkastelse, dominans och exploatering.
5. För att till fullo respektera rättigheterna för alla människor i en stat är regeringarna åter förpliktigade att helt iaktta och genomföra de internationella instrumenten för mänskliga rättigheter och i synnerhet den internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering. Intresset att skydda individuella rättigheter utan diskriminering på grund av ras, etnisk tillhörighet, stamtillhörighet, religion eller andra grunder måste vara vägledande för regeringarnas politik. I

* Se dokument A/51/18.

enlighet med artikel 2 i den internationella konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering och andra relevanta internationella dokument, bör regeringar ta hänsyn till människor rätt att tillhöra etniska grupper, särskilt deras rätt till liv i värdighet, att bevara sin kultur, att rättvist ta del av frukterna av nationell tillväxt och spela en roll i styrandet av det land där de är medborgare. Regeringar ska också överväga att, inom sina respektive konstitutionella ramar, ge personer, som tillhör etniska och språkliga grupper och som utgörs av medborgare, rätten att i förekommande fall delta i aktiviteter som är särskilt relevanta för bevarandet av dessa personers eller grupperns identitet.

6. Kommittén understryker att, i enlighet med deklarationen om vänskapliga förbindelser, ingen av kommitténs åtgärder ska tolkas som ett bemyndigande eller uppmuntra någon handling som splittrar eller hindrar, helt eller delvis, den territoriella integriteten eller politiska enigheten i suveräna och oberoende stater när de uppfyller principerna om människors lika rättigheter och självbestämmande och har en statsledning som representerar hela befolkningen inom territoriet, utan åtskillnad vad gäller ras, övertygelse eller hudfärg. Enligt kommitténs mening har internationell rätt inte erkänt en allmän rättighet för människor att ensidigt utropa en utbrytning från en stat. I detta avseende följer kommittén de synpunkter som uttrycks i en agenda för fred (punkter 17 och följande), nämligen att en splittring av stater kan vara skadlig för skyddet av de mänskliga rättigheterna, liksom för upprätthållandet av fred och säkerhet. Detta utesluter emellertid inte möjligheten till ordningar som uppnåtts genom fria överenskommelser mellan alla berörda parter.